

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Religia

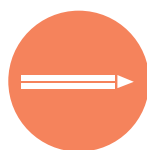
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH RELIGII
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

07

SCENARIUSZ

Jezus narodził się w ubogiej rodzinie

IWONA
PIERONEK-TOKARZ

KLASA VII–VIII

45 MIN

Podczas zajęć uczniowie i uczennice porównają ubóstwo Świętej Rodziny ze współczesnym ubóstwem ludzi w Polsce i w Kiberze (dzielnicy Nairobi, stolicy Kenii). Zastanowią się nad przyczynami ubóstwa oraz sposobami pomagania osobom ubogim.

Pytania kluczowe

W jaki sposób mieszkańcy i mieszkanki Betlejem mogli pomóc Świętej Rodzinie?

Jakie są przyczyny ubóstwa ludzi na świecie (na przykładzie Kibery)?

Cele zajęć:

- wyjaśnisz, dlaczego Jezus urodził się w stajence
- zrozumiesz, jakie są przyczyny ubóstwa na świecie
- uzasadnisz, że masz wpływ na poprawę sytuacji osób żyjących w ubóstwie

Zagadnienia:

ubóstwo

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- 1 Koniec z ubóstwem

Związek z podstawą programową:

B.2.4., C.5.6., F.2.3.

Metody:

praca z Pismem Świętym, burza pomysłów, praca z tekstem, pogadanka, słuchanie utworu, praca plastyczna (wersja dla klasy V), modlitwa

Formy pracy:

praca indywidualna, praca w parach, praca zbiorowa

Środki dydaktyczne i materiały:

Pismo Święte (Łk 2, 1–7), Katechizm Kościoła Katolickiego, karteczki samoprzylepne, duży arkusz papieru z przyklejonym na środku wizerunkiem Jezusa, duży arkusz papieru z przyklejoną na środku szopką z Jezusem (wersja dla klasy V), czyste kartki A5, klej (wersja dla klasy V), komputer, rzutnik, dostęp do Internetu, załącznik

Wprowadzenie

6 minut

Zapytaj klasę: *Dlaczego Jezus urodził się w stajence?* Prawdopodobnie młodzież powie, że nikt nie chciał przyjąć Maryi i Józefa w domu. Być może ktoś zauważy, że jeden z gospodarzy wskazał Świętej Rodzinie stajenkę. Warto zwrócić uwagę na taką postawę jako pomoc adekwatną do możliwości danego człowieka. Możliwe, że to było wszystko, co gospodarz mógł zaoferować. Skonfrontujcie tę wersję z Pismem Świętym.

Przeczytajcie wspólnie fragment z Ewangelii według świętego Łukasza (Łk 2, 1–7). Warto porozmawiać z grupą na temat tego, dlaczego w jasełkach często wprowadza się postać gospodarza, który wskazuje Świętej Rodzinie stajenkę jako miejsce schronienia. Być może chcemy wierzyć, że był ktoś, kto pomógł Maryi i Józefowi? Zwróć uwagę, że ewangelista nie tłumaczy, „dlaczego nie było dla nich miejsca w gospodzie”. Zaproponuj burzę pomysłów i poproś o odpowiedź na pytania: *Dlaczego w Betlejem nie było miejsca dla Jezusa i jego rodziny? Czego mogły się obawiać osoby, które przyjęłyby Świętą Rodzinę?* Zapisz na tablicy wszystkie pojawiające się odpowiedzi.

Proponowane odpowiedzi: fizyczny brak miejsca, brak chęci pomagania, brak możliwości zarobienia pieniędzy (Święta Rodzina była biedna), nieufność, strach (strach przed obcymi; obawa, że są złodziejami; podejrzenie, że Maryja udaje ciążę).

Zwróć uwagę na fakt, że poród Maryi w żydowskim domu wiązałby się z wieloma rytuałami po porodzie, co bardzo skomplikowałoby życie jego mieszkańców i mieszkanki (obecność Maryi mogła być kłopotem).

2 minuty

Na podsumowanie tej części lekcji włącz kolędę pt. *Nie było miejsca dla Ciebie*, na przykład w wykonaniu Magdy Welc: <http://bit.ly/KoledaNieByloMiejsca>. Dla lepszego zrozumienia możesz rozdać uczniom i uczennicom tekst kolędy.

Praca właściwa

2 minuty

Przeczytaj młodzieży fragment Katechizmu Kościoła Katolickiego (KKK): „Jezus narodził się w nędznej stajni, w ubogiej rodzinie, prości pasterze są pierwszymi świadkami tego wydarzenia” (KKK 525). Podsumuj informacje zawarte we wprowadzeniu stwierdzeniem: *osoby przebywające w Betlejem miały wpływ na ubóstwo Jezusa.*

4 minuty

Podziel tablicę pionową kreską na pół. Następnie zadaj pytanie: *Czy dostrzegacie wokół siebie ludzi ubogich?* Młodzież prawdopodobnie odpowie twierdząco. Opisz lewą stronę tablicy hasłem „ubóstwo w Polsce” i zadaj pytanie: *Dlaczego niektórzy ludzie są ubodzy?* Odpowiedzi zapisujcie na tablicy.

Proponowane odpowiedzi: brak pracy (brak wykształcenia, doświadczenia, zameldowania), bezdomność, choroby, nałogi, problemy z prawem, lenistwo, klęski żywiołowe, świadoma decyzja o życiu w ubóstwie, długi, dziedziczenie ubóstwa.

Podsumowując, uświadom młodzieży, że jednym z najbardziej krzywdzących stereotypów dotyczących ubóstwa jest to, że bieda jest „zawiniona”, wynika z lenistwa lub braku zaradności.

3 minuty

Powiedz klasie, że ludzie ubodzy żyją nie tylko w naszym najbliższym otoczeniu, ale i w różnych częściach świata. Odnieś się do Celów Zrównoważonego Rozwoju, zwracając uwagę na Cel 1: *Koniec z ubóstwem*. Poinformuj młodzież, że Cele te zostały ustanowione przez społeczność międzynarodową jako zadanie dla całej ludzkości. Powiedz, że „skrajne ubóstwo na całym świecie mierzone jest jako utrzymywanie się za mniej niż 1,25 dolara dziennie. Obecnie 836 milionów ludzi żyje w skrajnym ubóstwie” (źródło: Cele Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>). Zapowiedz, że za chwilę klasa pozna informacje na temat Kibery – ubogiej dzielnicy Nairobi. Jeśli jest taka możliwość, pokaż młodzieży, gdzie leży Kenia i jej stolica, Nairobi. Wyświetl fotografie przedstawiające Kiberę.

Pamiętaj, aby wybierać zdjęcia pokazujące Kiberę z różnych perspektyw, w sposób niestereotypowy, nieodbierający godności jej mieszkańcom i mieszkankom. Poniżej proponujemy kilka źródeł internetowych, w których można znaleźć różnorodne zdjęcia.

Rafał Sitarz, Kolory Kibery, 02.2016, <http://bit.ly/KoloryKibery>.

Zdjęcia i filmy dokumentujące projekt w Kiberze 2014, 31.12.2014, <http://globalnepoludnie.pl/Zdjecia-i-filmy-dokumentujace>.

Edom Kassaye, Lara Cumming, Photographer highlights unseen side of Kenya slum, 2.05.2019
<http://bit.ly/UnseenKenyaSlum>.

Publikacje dotyczące kwestii języka i obrazów w perspektywie antydyskryminacyjnej:

Jak mówić o większości świata? Jak informować o krajach globalnego Południa?, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Warszawa 2015, http://bit.ly/IGO_kodeks1.

Jadwiga Jarosz, Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości z krajów globalnego Południa, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/KodeksInformowania>.

Jak mówić i pisać o Afryce?, Fundacja Afryka Inaczej, 2011, <http://afryka.org/afryka/jak-mowic-i-pisac-o-afryce-,news/>.

6

6 minut

Opowiedz uczniom i uczennicom o Kiberze, wykorzystując informacje z załącznika nr 2. Wyjaśnij pojęcie slumsów (czyt. slamsów), zwanych inaczej osiedlami nieformalnymi.

Slumsy to osiedla lub dzielnice zamieszkiwane przez ludność ubogą, nieformalna dzielnica miasta.

Stereotypowo słowo „slums” kojarzy się z biedą, brudem i chorobami i z tego względu zachęcamy do stosowania bardziej neutralnego jego opisu, który nie zagraża godności ludzi tam mieszkających i nie stawia naszych wyobrażeń na drodze do zrozumienia złożoności tego zjawiska. Można więc opisać slums jako osiedle najczęściej na obrzeżach dużego miasta, gęsto zaludnione, o gęstej nieformalnej zabudowie, gdzie mieszkają osoby stosunkowo mniej zamożne niż w innych częściach danego miasta. Osiedla takie spotykane są we wszystkich długościach i szerokościach geograficznych. [...] Użycie tego sformułowania jest więc bardzo subiektywne i jest to często konstrukt budowany wyłącznie „z zewnątrz” oraz – co istotne – dla ludzi „z zewnątrz”. Perspektywa osób zamieszkujących te dzielnice jest zupełnie inna, a ich głosy omal nieobecne w debacie publicznej.

Źródło: Dominika Cieślukowska, Anna Kudarewska, Wybrane pojęcia geograficzne w rozumieniu edukacji globalnej. Słownik (dla zaangażowanych użytkowników i użytkowników języka, Grupa Zagranica, 2014, <http://bit.ly/PojeciaGeogrEG>.

Na drugiej połowie tablicy zapisz hasło „ubóstwo w Kiberze”. Wspólnie zastanówcie się: *Jakie są przyczyny ubóstwa ludzi na świecie (na przykładzie Kibery)?* Odpowiedzi zapisujcie na tablicy.

Proponowane odpowiedzi: brak stabilizacji mieszkaniowej (brak możliwości wykupu na własność ziemi, na której zbudowane są domy), brak pracy, brak pieniędzy, brak dostępu do edukacji, dziedziczenie ubóstwa, brak wsparcia ze strony rządu, choroby, wysoka przestępczość, brak poczucia bezpieczeństwa, brak infrastruktury sanitarnej, brak dostępu do wody pitnej, brak elektryczności, brak opieki medycznej.

7

4 minuty

Poproś uczniów i uczennice, aby wyjaśnili związek braku elektryczności i braku dostępu do wody pitnej z ubóstwem.

Proponowane odpowiedzi: brak dostępu do wody pitnej – ludzie piją brudną wodę – chorują – chore osoby nie mogą pracować; brak elektryczności – ludzie nie mają lodówki – żywność jest niewłaściwie przechowywana – ludzie chorują – chore osoby nie mogą pracować; brak piekarnika, mikrofalówki – gotowanie jest utrudnione – ludzie niewłaściwie się odżywiają – ludzie chorują – chore osoby nie mogą pracować; brak dostępu do telewizji, radia, Internetu – trudniej znaleźć pracę.

8

3 minuty

Zaproponuj klasie powrót do rozważań nad sytuacją, w jakiej znalazła się Święta Rodzina. W jaki sposób ludzie mogli pomóc Świętej Rodzinie?

Proponowane odpowiedzi: mogli przyjąć ją do swojego domu, mogli dać jedzenie, wodę, ubranie, mogli wskazać miejsce, w którym wędrowcy się schronią.

Wytłumacz klasie, że pomagać można na różne sposoby. Ważne jest to, aby dopasować rodzaj pomocy do potrzeb osób jej wymagających oraz możliwości, jakimi się dysponuje.

Więcej informacji na temat mądrego pomagania znajdziesz w scenariuszu Joanny Kostrzewy Prometeusz, czyli pierwszy dobroczyńca ludzkości. O mądrym pomaganiu, w: Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w szkole podstawowej, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/CEOMądre-Pomaganie> oraz w scenariuszu Jaki kraj taka bieda? Relatywne ujęcie ubóstwa, w: Edukacja globalna na zajęciach etyki w szkole podstawowej, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2019, <http://bit.ly/PublikacjaEtyka>.

6 minut

Zawieś w widocznym miejscu arkusz papieru z przyklejonym na środku wizerunkiem Jezusa. Rozdaj uczniom i uczennicom karteczki samoprzylepne. Zaproponuj, aby w parach zastanowili się nad sposobem pomocy ubogim ludziom wokół siebie. Poproś klasę, aby zapisała na karteczkach swoje propozycje odpowiedzi na pytanie: *Jak ja mogę pomóc ubogim ludziom?* Następnie młodzież przykleja swoje odpowiedzi na arkuszu. Odczytaj pomysły.

Proponowane odpowiedzi: modlić się za ubogich, zorganizować zbiórkę odzieży, żywności, pomóc zorganizować wizytę w urzędzie pracy, nie wyśmiewać innych, gdy są gorzej ubrani, wspierać akcje społeczne, na przykład Zupa na Plantach, Szlachetna Paczka, namawiać do nauki, pomagać w nauce, dzielić się swoim drugim śniadaniem, rozmawiać z osobami ubogimi.

WERSJA DLA KLASY V

Zawieś w widocznym miejscu arkusz papieru z przyklejoną na środku ilustracją przedstawiającą szopkę z Jezusem. Poproś uczniów i uczennice, aby dobrali się w pary. Rozdaj każdej parze jedną czystą kartkę papieru A5, na której narysuje dom z białym dachem. Resztę domu można pokolorować, okna ozdobić firanami. Na dachu tego domu pary wypisują pisakiem swoje propozycje odpowiedzi na pytanie: *Jak ja mogę pomóc ubogim ludziom?* Następnie odczytują swoje propozycje i przyklejają kartki na duży arkusz papieru. Powstaje kolorowy plakat z domami i z pomysłami dla całej klasy, jak każda osoba może pomagać ubogim.

4 minuty

Wytłumacz klasie, że nasze działania mogą mieć wpływ na życie ludzi w innych częściach świata, na przykład w Kiberze. Zadaj pytanie: *W jaki sposób każdy i każda z nas może wpłynąć na poprawę życia mieszkańców i mieszkańek Kibery?*

Proponowane odpowiedzi: mogę modlić się w intencji ludzi mieszkających w Kiberze, a także o wrażliwość ludzi żyjących w dobrobycie; mogę interesować się tym, co się dzieje w Kiberze; mogę informować innych o Kiberze (poprzez rozmowę, przez udostępnianie informacji na Facebooku); mogę wspierać finansowo organizacje, które pomagają ludziom tam mieszkającym i dowiadywać się więcej na temat ich działań; mogę podejmować wyzwania związane z realizacją Celów Zrównoważonego Rozwoju; mogę dbać o środowisko i angażować się w inicjatywy związane z ochroną klimatu.

Możesz także zwrócić uwagę na przykłady działań, które aktywizują mieszkańców i mieszkanki Kibery i oferują mądrą pomoc nastawioną na długofalowe efekty wzmacniające ich umiejętności i odpowiadające na ich potrzeby. Opowiedz o warsztatach krawieckich, jakie zorganizowano w 2016 roku we współpracy z kenijską organizacją pozarządową Amani Kibera w ramach projektu „Kibera dla pokoju i rozwoju – budowanie kompetencji zawodowych nauczycieli, trenerów sportowych i liderów działań propokojowych oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości prowadzonej przez kobiety w Kiberze” (więcej informacji: Aleksandra Antonowicz-Cyglicka, Warsztaty szycia w kenijskim Centrum UWEZO, 2.11.2016, <http://globalnepoludnie.pl/Warsztaty-szycia-w-kenijskim>.)

Możesz polecić stronę akcji Polskiej Zielonej Sieci – Akcja dla Globalnego Południa – z informacjami na temat Kenii: <http://bit.ly/GPKenia>. Jeśli starczy czasu, wybierz jedną z akcji i opowiedz o niej.

Podsumowanie

Zwróć uwagę, że pomaganie innym to czasami drobne gesty i można zacząć na przykład od codziennego wspierania internetowych akcji pomocowych (takich jak „Pajacyk” Polskiej Akcji Humanitarnej – akcja polegająca na zbieraniu funduszy na dożywianie dzieci). Na zakończenie odmówcie modlitwę za ubogich na całym świecie (do wyboru są dwie modlitwy, druga będzie odpowiedniejsza, jeśli scenariusz będzie realizowany w okresie Bożego Narodzenia). Modlitwy znajdują się w załączniku umieszczonym na końcu publikacji.

Źródła:

- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- Strona akcji Szlachetna Paczka, <https://www.szlachetnapaczka.pl>.
- Strona akcji Zupa na Plantach, <http://zupanaplantach.pl>.
- Aleksandra Antonowicz-Cyglicka, *Warsztaty szycia w kenijskim Centrum UWEZO*, 2.11.2016, <http://globalnepoludnie.pl/Warsztaty-szycia-w-kenijskim>.
- Dominika Cieślukowska, Anna Kudarewska, *Wybrane pojęcia geograficzne w rozumieniu edukacji globalnej. Słownik (dla) zaangażowanych użytkowników i użytkowniczek języka*, Grupa Zagranica, 2014, <http://bit.ly/PojeciaGeogrEG>.

Polecane materiały:

- Scenariusz zajęć *Jak ograniczyć ubóstwo*, w: Katarzyna Boni, Jędrzej Witkowski, *Jak urządzić świat? Scenariusze lekcji*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2013, <http://bit.ly/JakOgraniczycUbostwo>.
- Sylwia Międzybrodzka, scenariusz zajęć *Obraz ubóstwa wczoraj i dziś. Opowieść wigilijna Karola Dickensa*, w: *Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <http://bit.ly/CEOobrazUbostwa>.
- Karolina Kowalewska, scenariusz zajęć *Jaki kraj taka bieda? Relatywne ujęcie ubóstwa*, w: *Edukacja globalna na zajęciach etyki w szkole podstawowej*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2019, <http://bit.ly/PublikacjaEtyka>.
- Scenariusz zajęć *Rozumienie bogactwa i ubóstwa*, w: *Świat na wyciągnięcie ręki. Scenariusze zajęć z zakresu edukacji globalnej na godziny wychowawcze*, pod red. Jędrzeja Witkowskiego, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2011, <http://bit.ly/CEORozumienieBogactwa>.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Informacje o Kiberze

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Informacje o Kiberze

Informacje wstępne

Kibera jest jednym z największych slumsów na świecie. To niewielka dzielnica Nairobi, stolicy Kenii, państwa leżącego we wschodniej Afryce. Miejsce to znajduje się w odległości niecałych 7 km od centrum miasta. [...] W języku swahili słowo *kibera* oznacza dżunglę. Kibera to miasto w mieście – są tu sklepy, punkty usługowe, kina, bary, szkoły i kliniki. Zdaniem mieszkańców i mieszkanki o każdej porze można tu dostać wszystko. Mimo obiektywnie trudnych warunków życia (ograniczonego dostępu do elektryczności, czystej wody pitnej i infrastruktury sanitarnej, a także wysokiego odsetka zachorowań, na przykład na gruźlicę czy HIV) wiele osób uważa Kiberę za swój dom i jest silnie związanych z tym miejscem. Część z nich trafiło do Kibery z innych regionów kraju w poszukiwaniu pracy i lepszego życia w stolicy. Blaszyane, prowizoryczne domki oferują im schronienie za niewielką opłatę.

Warunki życia w Kiberze

W miejscu takim jak Kibera ludzie muszą przeżyć za około dwa dolary dziennie, czyli mniej więcej 200 zł na osobę miesięcznie (należy jednak podkreślić, że koszty utrzymania w Kenii są niższe niż na przykład w Polsce, szczególnie tani jest chleb, warzywa i owoce, ponieważ korzystny klimat służy ich produkcji). Połowa mieszkańców i mieszkanki nie ma pracy lub z powodu braku kwalifikacji pracuje za bardzo małe pieniądze. Niewiele z nich miało możliwość nauczyć się zawodu. Działa tu aż kilka szkół. Uczniowie i uczennice nie zawsze mają dostęp do książek i przyborów szkolnych. Mieszkańcy i mieszkanki slumsów codziennie borykają się z problemami, przede wszystkim natury ekonomicznej. Jedną z podstawowych przeszkód w podnoszeniu standardu życia jest brak możliwości wykupu na własność ziemi, na której zbudowane są domy. W przypadku Kibery to rząd Kenii jest prawnym właścicielem całego terenu – osoby tam zamieszkujące w każdej chwili mogą zostać przesiedlone, bez prawa do odwołania się od decyzji władz. Warunki panujące w Kiberze sprzyjają rozwojowi przestępczości; ludzie biedni są bardziej narażeni na przemoc. Marginalizacja mieszkańców i mieszkanki slumsów wiąże się również z ich ograniczonymi możliwościami obrony swoich praw. Rządzący nie słuchają ich postulatów, co dodatkowo ogranicza ich dostęp do opieki medycznej, edukacji czy pomocy prawnej. Problem ten dotyczy zwłaszcza dzieci, które dorastają w warunkach wykluczenia społecznego, oraz kobiety, które są wyjątkowo narażone na przemoc i dyskryminację.

Źródło: scenariusz lekcji *Rozumienie bogactwa i ubóstwa*, w: *Świat na wyciągnięcie ręki. Scenariusze zajęć z zakresu edukacji globalnej na godziny wychowawcze*, pod red. Jędrzeja Witkowskiego, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2011, <http://bit.ly/CEORozumienieBogactwa>.